KISS LÁSZLÓ

ELMERÜLT VILÁG

Minden városnak vannak legendás történetei. A több mint tízmillió fatörzsre épített Velence pláne bővelkedik ilyenekben.

Ki ne hallott volna a mészárosról, aki – gyanútlan kuncsaftjait a kannibalizmus csapdájába csalva – gyermekek húsával ízesítette termékeit. S bár csúnyán megjárta, mert lóhoz kötve vonszolták végig a kaleidoszkópgazdag városban, és kezei után fejétől is megfosztotta az ítélet-végrehajtó, nevét vaporettómegálló őrzi. Nem kell mindent megérteni.

Ki ne olvasott volna az ártatlanul kivégzett pék emlékére pislákoló vörös gyertyákról, akit tisztessége sodort végzetes bajba, amikor ugyanis egy holttestre bukkant, és jelentette a hatóságnak, a karhatalom buzgó csinovnyikjai kínvallatás során bizonyították rá a gyilkosságot. Velence bűnbánó város, benne egyik templomból a másikba sétálhat az ember. Mi azon tűnődünk, hogyan töltik meg ezeket a helyiek, van-e egyáltalán errefelé annyi pap, amennyi az itt lebonyolítandó misékhez szükséges.

Vagy kinek ne tűnt volna fel vízibuszozás közben az elátkozott Dario-palota, amelynek megvásárlását Woody Allen is fontolgatta, feltehetően 1996-os zenés filmje, az *Everyone Says I Love You* forgatásakor, végül azonban inába szállt a bátorsága, és elállt az üzlettől. Vajon miféle megsejtett ármány bírta meghátrálásra az olasz finomságokra máskülönben fogékony művészt?

S ki ne tudná, hogy a fő szigetegyüttestől pár horgászhelynyi távolságra fekvő Murano szigetére járt apácáknak udvarolni a felvilágosodás korának leghírhedtebb kalandora, Casanova. Meglátogattuk Muranót mi is, alkonyattájt, turistafogyatkozás idején. Nőhajszoló Jakabnak igaza volt, csakugyan szép, andalgásra alkalmas hely, és égbe nyúló, vaskos fárosza is emlékezetes látvány.

Velencéről szólva tehát tele a padlás színesebbnél színesebb, ámde sokak számára alighanem unalomig ismert sztorikkal. Oroszlánbajszú Jürgen húsvéti kálváriájáról azonban csak kevesen tudnak. Mi, a párommal e kevesek közé tartozunk.

Nagypéntek volt, és tömött vaporettó szelte a Canal Grande vizét. Jürgen és a felesége erre a tömegközlekedési eszközre váltott jegyet. Hátrahagyva a vasútállomás környékének forgatagát, a Ferroviánál léptek a fedélzetre. Ülőhely nem lévén, állni kényszerültek. Közvetlenül mellettünk fogódzkodtak a jármű korlátjába, és mint általában mindenki, előre néztek. Vízzel teli sikátorok maradtak el mellettünk, hidak alatt csusszantunk át, jöttünkre gondolák siklottak odébb: vaporettónk egyenletesen haladt a város hullámzó sztrádáján. Amikor megállóhelyhez ért, az ügyeletes matrózfiú megragadta a hajókötelet, és horogkötő pecásokra jellemző ügyességgel rácsomózta a kikötő bakjára. Az utasok mozgolódni kezdtek, a kesztyűs matrózlegény udvarias nógatására egyesek elhagyták a hajót, mások beszálltak, aztán folytattuk utunkat. Jürgen napszemüveges arcát diadalmasan a döglötthal-szagú velencei levegőbe tartotta – frizurájának focistás ékét: kacsafarkát ide-oda táncoltatta a csintalan tavaszi szellő –, és mint általában mindenki, felvételeket készített

a telefonkészülékével. Nem emlékszem, melyik megállóhely közelgett, a népszerű Rialtót már bizonyosan elhagytuk, de Jürgen lelkesedése nem csappant, vaskos ujjai szorgalmasan masszírozták a telefon testét. Videót készített és fotókat lőtt, rögzítette a kétoldalt pompázó palotákat, a mindenütt vitorlázó sirályokat, a vaporettó fölverte koszos, de gyönyörű adriai habot.

Számos turista gyakorlottan menedzseli a benne szunnyadó Tarr Bélát, és telefonját változatos pózokban tartva is képes használható mozgó- és állóképek előállítására. A történtek ismeretében Jürgen nem tartozik közéjük. Víz fölé tartott masinája a balra ívelő nagy kanyarban, épp egy felvételkészítő rábökés katartikus pillanatában váratlanul ficánkolni kezdett, s rövid magakellető tánc után kicsusszant Jürgen markából, aki utánakapott ugyan, de nagy meglepetésünkre azonnal megálljt parancsolt a mozdulatnak, és – mintegy ösztönösen – visszahúzta a kezét. A telefont elnyelte az örvény.

Ahogy korosodom, emlékezőtehetségem kopik, de úgy emlékszem, hogy Jürgenen a következő percekben semmilyen formában nem mutatkoztak az összeomlás jelei. Ellenkezőleg, inkább megkönnyebbültnek tűnt, ahogy odafordult Dortmund-szőke feleségéhez, aki a táskájában kotorászott, és semmit sem észlelt az esetből.

Vajon mi késztette ezt a germán félistent, hogy ily könnyen lemondjon arról, amiért mások embert ölnének? Milyen súlyos tehertől szabadult meg a felvétel készítésének fatális pillanatában? Mily titok nyomhatta szívét és lelkét? Szeretője volt, akinek képei és csiklandós videói örökre a hullámsír mélyére kerültek? Üzelmeket folytatott, rosszban sántikált évek óta, és mostantól tiszta lelkiismerettel vághat neki élete új szakaszának? Csak találgatni tudunk, mint mindig, ha embertársainkról gondolkodunk.

De ne igyál előre a medve bőrére, Jürgen, mert nincs titok, amelyre ne derülne fény. Velence apránként elmerül a tengerben. Talán van esély rá, hogy egyszer majd a te készülékednek is a nyomára bukkan valaki.

Jürgen és felesége nem sokkal ezután, a San Samuelénél elhagyta a fedélzetet. Mi mentünk tovább, Szent Márk óriás katedrálisáig. A lassan süllyedő város főterén addigra már sokan, nagyon sokan összegyűltek. A harangok meg egyre csak kongtak.

FERDINANDY GYÖRGY

SOMFAI

Az alattunk lévő házmesterlakást is kiadták a szüleim.

Apu lejárt a házmesterékhez beszélgetni. Apánk szerette az egyszerű embereket. A kapcsolatunk csak akkor romlott meg, amikor apánk Pestre költözött.

Akkor, a nyilasok államcsínye idején egy Somfai János nevű rendőr volt a lakó. Ez lent is átvette a hatalmat, pedig házmesteri tisztsége csak névleges volt. Lakóként már régen nem fizetett, és megütötte anyukát. Anya a ház körül futott előle. Végül is Jankovszki Pista, a kertészlak albertirsai lakója mentette meg. A részeges Somfai

valami ilyesmit kiabált: Annak a világnak már vége van! Hogy milyennek, azt nem mondta meg, miközben kardlappal ütötte a falat a gyerekszoba ablaka alatt.

Éreztük mi is, gyerekek, hogy apánk nélkül valaminek tényleg vége van. Hogy minek, azt csak később értette meg egy gyermek.

AZ UTOLSÓ KARÁCSONY

1944 karácsonya. Mi, gyerekek, most is, mint minden évben, izgatottan vártuk a Jézuskát. A szokás az volt, hogy délután felmentünk a nagyszülőkhöz, keresztül a nagykerten, és ott vártuk az ünnepet. Csak utána, este mentünk le a szüleimhez, a kert végébe, ahol apu és anyu Jézuskája is megérkezett.

Így volt ez '44 telén is. Még akkor is, ha apánk abban az évben nem volt sehol. Hol van, faggattuk anyát, és ő azt felelte: Bent a városban, dolgozik. Csak később tudtuk meg, hogy apa üldözötteket mentett, és hogy elfogták a nyilasok. Október óta már az ő kezükben volt a hatalom.

De most úgy mentünk fel a nagyszülőkhöz, mintha mi sem történt volna. Csak apa nem volt sehol. Nem elhanyagolható tény, legalábbis a gyermekek számára.

Anyánk nem jött velünk a nagyszülőkhöz. Esteledett, és mintha az oroszok is az ünnepre készültek volna, abbamaradt az ágyúdörgés. Nagyanya előkészítette a vacsorát. Karácsonyeste a szakácsnő is velünk evett, és vele Rózsi is, a szobalány.

Együtt vártuk a csengettyűt, amikor a szobában kigyúltak a gyertyák. A részletekhez nagyapánk, a professzor idén is ragaszkodott.

Körülálltuk a fát, elénekeltük a *Mennyből az angyal*t. Az örvendező pásztorokat. Azután nagyapa kiosztotta az ajándékokat. Emlékszem, a szakácsnő, Margitka nagy, bőrkötéses imakönyvet kapott, Rózsi valami kis színes ruhát. Nagyapa megcsókolta őket, egyiket a másik után. Nem emlékszem, nagyanyácskám mit kapott. Mi izgatottan bontogattuk az ajándékokat.

Margitka sírt, az idén is szép volt az ünnep. Minket nagyanyácskám ölelt magához, amikor megszólalt a telefon. A kagylót nagyapa vette fel.

– Ki volt az? – faggattuk.

– Lehoczky professzor – felelte. Az egyik kollégája.

– Miért hívott?

– Náluk már bejöttek az oroszok! Hűvösvölgy felől.

– És mit csinálnak? Jesszusmária! – állt fel nagyanyánk.

– Semmit! Vacsoráznak.

Ő, nagyapánk, nem félte az oroszokat. Minket lekísértek az anyánkhoz. A nagykertben ismét dübörgött az ágyúzás. Úgy tűnt, Hűvösvölgyben megmaradt a front.

A lenti házban már gyertyát gyújtott anya. A hadtáp nyugdíjas tisztjei vették körül a fát. De ez csak egy pillanat volt. Kint a kapu előtt már dübörögtek a teherautók. Mindenki beszállt, betuszkoltak minket is. És megindult Pest felé a menet.

– Átérünk? – kérdezte anyánk.

– Át, át! – felelték a katonák.

Nem tévedtek: átértünk valami egészen másba. Ez volt az utolsó budai karácsonyunk.

SILBERMANN ÚR LÁTOGATÁSA

A háború végén anyukánk aranyórával ajándékozott meg engem és öcsémet. Jól emlékszem, az enyém volt a súlyosabb. Micsoda öröm egy tízévesnek! Igazi tömény arany. De Sanyié sem maradt el sokkal mögötte. Anyánk félretette a két ékszert, csak mi ketten tudtuk, hová.

Aztán véget ért a háború, a túlélők is megjelentek. Hozzánk is beállított egy csontsovány öregember. És anyánk elővette és átadta neki a két aranyórát. Silbermann úr kint vette át őket a kertkapuban. Az ő óráit őrizte meg anya.

Megköszönte, elment. Bent a belvárosban nyitott antikváriumot. Nekünk pedig nem volt többé zsebóránk. Silbermann bácsit néha még meglátogattuk öcsémmel. Az üzletben mindenféle használt holmit adott el. Anyánk kiselejtezte, mi levittük neki.

A két aranyóráról több szó nem esett.

ÖCSÉM ÉS HÚGOM

Hárman vagyunk testvérek. Két év szünettel egymás között. Utánam egy fiúcska, Sanyi következett. A sort Zsóka húgom zárja.

Sanyika mastoiditisszel – fültőmirigy-gyulladással – kezdte földi pályafutását. Rejtő nagyapánk műtötte meg, a beavatkozás szerencsésen alakult. Érthető módon anyánk és a nagyszülők kedvence lett.

Még óvodáskorában is Taribabának – Dundidudi Taribabának – becézte magát a lékelt koponyájú, dundi, szőke gyermek. Magamhoz édesgetni nem volt egyszerű. Végül a közös stiklik vonzották hozzám közelebb. Például az Irénke néninek, a zongoratanárnőnek adott macskakaki. (A zeneórák elől a diófák ágai közé menekült testvéröcsém.)

Mindent összevetve nagyon szerettem az öcsémet. Együtt kerültünk ki Belgiumba, anyánk később – már a háború után – együtt nevelte a két fiúgyermeket.

*

Mégsem hasonlítottunk egymásra. Sanyi szőke volt és dundi. Csendes és visszahúzódó kisfiú. Nehezen barátkozott. Mellette én hangos voltam, csavargótermészetű. Tulajdonképpen nem tudhatta senki, hogy mivel foglalkozott.

Tőlem azért sok mindent megtanult. Tudott teniszezni, szerette a zenét. És hát mi ketten – ahogy már írtam – szerettük egymást. Jó testvérek voltunk egész gyerekkorunkban.

Gödöllőn, a premontreieknél voltunk bentlakók a háború alatt. Összetartottunk, mi voltunk a kis és a nagy Elefánt. Ha megtámadtak, Sanyi a védelmemre kelt. Senki sem mert kikezdeni velünk. Ez a szoros kapcsolat később is, egész életünkben megmaradt.

Az öcsém a sashegyi ház körül, a kertben töltötte egész életét. Helyette a felesége utazott. Ő nem akart: kertészkedett. Nem tudok róla, hogy valaha is elutazott volna, talán csak néhány napra. Otthon, a családi kertben élte az életét.

*

Öcsém példás házaséletet élt, de kishúgom inkább hozzám hasonlított. Az apánk elkényeztetett kedvence volt. Elcsavargott, anya a 8-as busznál várta, hogy az utolsó járattal hazakocsikázzon. Mégis hiába! Az udvarlója elvette feleségül.

Ernő morva bevándorlók fia volt. Komoly, megbízható ember. Hamarosan a Vas Gereben utcai házba költöztek, az egyik lakó megüresedett helyére.

Édesapánk akkor már kórházban feküdt. Zsóka volt hármunk között az egyetlen, aki mindvégig kitartott mellette. Rendszeresen meglátogatta, levágta a körmét, kimosta a holmiját.

A lakáskérdést megoldották. Anyánk a földszintre költözött. Vele soha nem volt felhőtlen a húgocskám kapcsolata. Amikor lánya született, emeletet húztak a házra. Meg kell hagyni, Zsókáék ügyesen intézték a dolgaikat.

Végül is mindketten otthon élték le az életüket, Sashegyen. Csak én kerültem ki a nagyvilágba. Franciaországba, majd onnan a szigetvilágba, Amerikába. Francia és latin élettársak oldalán, négy különböző kontinensen élő négy gyermek édesapjaként. Egy lány és három fiú, mindegyikük egy sor idegen partnerrel. Tucatnyi nyelv és szokás, megannyi kultúra és sajátosság, folyamatos levelezések és állandó repülőutak.

Nem bántam meg ezt az életet. Beutaztam a világot, megismertem a kultúrákat és a népeket. Ez az íróember számára – megkockáztatom – akár még hasznos is lehet.

Az út vége pedig a magány.

BISTEY ANDRÁS

LAPOK EGY CSALÁDI LEGENDÁRIUMBÓL

Betti néni

Ez a családi szájhagyományban fennmaradt legrégibb történet. Anyai dédanyámat, Amtzhauser Kálmán nevű anyai nagyapám anyját, Török Juliannának hívták, az ő húga volt Török Erzsébet, akit a családban Betti néniként emlegettek.

1849 augusztusában, amikor a szabadságharcot leverő orosz csapatok átvonultak Rimaszombaton, kilenc-tíz éves lehetett. A házuk udvarát magas kőfal vette körül, és annak a tetejére elhelyeztek néhány cserépfazekat, amelyekben uborkát savanyítottak. A kislány, aki egyébként csavargásban, fára mászásban bármelyik fiúval fölvette a versenyt, a kőfal tetejéről nézte lábát lógatva, hogy egy orosz csapat pont a fal mellett állt meg, hogy pihenjen kicsit az árokparton. A katonák kiabálni kezdtek a kislánynak, aki semmit nem értett a szavaikból, de bosszanthatta a kiabálásuk és a nevetésük, ezért fölkapott egy uborkás fazekat, és közéjük dobta. A dobás olyan jól sikerült, hogy fejen találta az egyik katonát, aki nyomban összeesett.

Amikor Betti látta, hogy több kettőnél, leugrott a falról, átszaladt az udvaron, s átúszta a Rimát, ami a házuk túlsó oldalánál folyt, és egy erdész ismerősükhöz

futott, ahol akkor sem találták volna meg, ha keresik. A katona azonban magához tért, nem volt súlyos a sérülése, a csapat továbbindult, így az esetnek nem lett következménye.

Nő a rendház ablakában

Anyai nagyapámat, Amtzhauser Kálmánt a szülei kisgimnazista korában Gyöngyösre küldték, hogy ott járjon iskolába. A nagynénjének, aki egy Trecska nevű jómódú hentes felesége volt, nem született gyermeke, ezért nagyapámat szívesen magukhoz vették.

Néhány hónapig nem is volt semmi baj, nagyapám jól tanult a ferencesek gimnáziumában, otthon is sokat segített, mindenki szerette. Ám egy napon Trecska, aki ekhós szekérrel vásárokra is járt, ahol lacikonyhát működtetett, nagyapámat is magával vitte a vásárba. Amikor kora hajnalban a rendház előtt hajtottak el, nagyapám meglátta a szürkületben, hogy a szerzetesek egy nőt engedtek le kötélen az egyik ablakból. Az iskolában aztán első dolga volt az eset szétkürtölése, nem csoda hát, ha a következő napon az iskola igazgatója behívatta Trecskát.

– A fiúcska tanulmányi előmenetele dicséretes – kezdte –, bizonyos dolgok azonban arra kényszerítenek, hogy megkérjem önt, illetve ön által a szüleit, hogy tanulmányai folytatására más városba küldessék.

Trecska, aki természetesen tudta, hogy mi van az ügy hátterében, ártatlanul megkérdezte, hogy melyek azok a bizonyos okok, erre azonban az igazgató nem válaszolt, csak megismételte, hogy „részben a saját érdekében kívánatos volna, hogy a fiúcska más gimnáziumban folytassa a tanulmányait!"

Így azután nagyapám Iglón, egy másik rokonnál lakva fejezte be a gimnáziumot.

Egy kitüntetés története

Az első világháború előtt Sajószentpéteren nagyapámnak sok jó barátja volt, akikkel sűrűn összejártak kártyázni, beszélgetni, és gyakran ugratták egymást. Volt a társaságnak egy tagja, akiről tudták, arról álmodozik, hogy kitüntetést kap a királytól. Megegyeztek tehát, hogy adnak neki egy kitüntetést. A nagyapám, aki szépen tudott rajzolni, készített egy díszes oklevelet, amelyen az állt, hogy X. Y.-nak I. Ferenc József, Ausztria császára, Magyarország apostoli királya stb. polgári érdemei elismeréséül ilyen és ilyen kitüntetést adományoz.

Nagyapám gyakran járt Bécsbe, mivel a Magyar Általános Kőszénbánya Rt.-nek a sajóvölgyi bányatelepeken lévő üzleteinek vásárolt árukat nagykereskedőktől. Bécsben adta postára a díszes csomagolású oklevelet. Akik be voltak avatva a tréfába, izgatottan várták, hogy mi történik, de jó néhány napig semmi sem történt. Amikor már egy hétnél is több idő eltelt, és a barát nem mutatta jelét, hogy megkapta volna az oklevelet, egy reggel néhányan véletlenül összefutottak vele, amint éppen az állomásra igyekezett rendkívül ünnepélyes arccal és öltözetben. Természetesen megkérdezték tőle, hogy hová igyekszik, ő pedig, mintha nagy titkot mondana, elárulta, Bécsbe indul, kihallgatást kér a királytól, mert meg akarja köszönni a magas kitüntetést.

Nagyapám és a barátai megijedtek. Okkal gondolhatták, hogy a király nevében „adományozott" kitüntetés hírét Bécsben nem fogadnák humorosan, s alighanem kellemetlen következményekre számíthatnának. Felvilágosították hát a barátjukat a csínyről, aki először

nem akart hinni nekik, egészen addig, amíg nagyapám pontosan el nem mondta, hogy mi áll az oklevélben.

Akkor viszont úgy megsértődött, hogy évekig nem szólt hozzájuk.

Szökés a börtönbe

Az anyósom apja, Tóth Gyula 1919-ben vöröskatona volt, a tiszai fronton harcolt a románok ellen. A Tanácsköztársaság leverése után bezárták, sok társával együtt a szegedi Csillag börtönbe került. A felesége, Szakáll Piroska Mindszentről látogatta, amikor lehetett, és magával vitte három kislányát is. Egyik alkalommal, amikor belépésre várva az őrrel beszélgetett, későbbi anyósom, aki akkor hatéves volt, beszökött a börtönbe, hogy megkeresse az apját. Az egyik őrnek kellett utánaszaladnia, hogy visszahozza. Az őrök nagyon nevették, hogy lám, ő beszökött a börtönbe, pedig a bent lévők inkább kifelé igyekeznének.

Egy másik alkalommal az ügyész közölte, hogy Tóth Gyulát halálra ítélték, és rövidesen kivégzik. Lehet, hogy tévedett, lehet, hogy rosszindulatból ijesztgetni akarta a családot, mert Tóth Gyulát nem végezték ki, sőt, néhány hét múlva szabadon engedték. Talán az országgyűlési képviselő közbenjárásának köszönhetően. Őt is megkereste ugyanis a család, és ő megígérte, hogy megteszi a szabadulása érdekében, amit lehet.

Rázni vagy kavarni?

Dédanyám, apám anyai nagyanyja, Csencsik Julianna, először Lozinák János felesége volt, majd megözvegyülve férjhez ment Schönk Ödönhöz. Második férje halála után nagyanyámékhoz költözött, és ott élt 1948-ban bekövetkezett haláláig. Egyszer, még a háború alatt, nagyanyámék elutaztak valahová, és dédanyámat, aki akkor már öreg és beteges volt (1864-ben született), nem akarták magára hagyni, ezért néhány napra hozzánk költöztették. Elég nehéz természetű asszony volt, úgy nevezték az ilyen embert akkoriban, hogy raplis. Anyám igyekezett a kedvében járni, többek között a kedvenc ételeit készítette. Egyszer megegyeztek, hogy túrós tészta lesz ebédre. Anyám el is készítette, és mielőtt feltálalta volna, megkavarta. Dédanyám meglátta ezt, és felháborodott:

– Édes lányom, te nem rázod, hanem kavarod a túrós tésztát? Én ebből nem eszem!

Nem is evett, anyámnak valami mást kellett hirtelen összeütnie neki ebédre.

Azóta a családunkban, ha valaki értelmetlen makacssággal ragaszkodik valamilyen elképzeléséhez vagy szokásához, gyakran akad valaki, aki megszólal:

– Nem kavarni, rázni!

Bicskázás Ady miatt

Volt a múlt század húszas éveiben a Jászapáti főutcán egy kocsma, ahová az idősebb diákok szívesen beültek esténként egy kis borozásra, beszélgetésre, vitatkozásra. Az utcára nyíló helyiség mögött volt egy belső szoba, az volt a diákoké. Ha nagy ritkán tanár jött ellenőrizni, volt idejük hátul kimenni, és eltűnni a sötétben. A ház ma is áll, csak most lakásként használják. Az utcai bejárat helyén ablakot nyitottak.

Egyszer megszúrták ott apámat egy Adyról folytatott vita hevében. Sokan voltak, akik lelkesedtek Ady költészetéért, de gyakran csak a divat miatt, sokszor maguk sem értették azt

igazán. Egyik társa éppen nagy hangon magyarázta, hogy valamelyik versében a költő mit akart üzenni, amikor apám elmondott egy Ady-paródiát Karinthy *Így írtok ti* című kötetéből, és megkérdezte, hogy vajon a költő mit akart mondani vele. A diák elemezni kezdte a paródiát, mert azt hitte, igazi Ady-vers, és meg kell magyaráznia a sok maradi bunkónak, hogy mit jelent.

Amikor apám nagy nevetések közepette leleplezte a turpisságot, a diáktárs dühében előkapta a bicskáját, és apám karjába szúrt. A babszemnyi fehér forradás haláláig emlékeztette erre a konfliktusra.

Diftéria

A második világháború vége felé, 1944 szeptemberében apámat behívták katonának. A család akkor Bonyhádon élt, mert a front közeledtekor a mezőkovácsházi adóhivatalt, ahol apám akkoriban dolgozott, Bonyhádra költöztették.

Amikor a szovjet hadsereg bevonult Bonyhádra, egy bizottság sorra járta a házakat, beszállásolásra alkalmas helyiségeket keresett. Anyám egyedül maradt egy hét- és egy kétéves gyerekkel, és félt, hogy beszállásolnak valakit vagy valakiket a lakásba. Egy nagy házban laktunk, ahol rajtunk kívül csak egy idős házaspár élt, övék volt a ház.

Anyám a nővéremet ágyba fektette, bekötötte a torkát, és többféle orvosságot rakott ki az ágy mellett lévő éjjeliszekrényre. Egyszer kivágódott az ajtó, de olyan erővel, hogy anyám székének a támlájáról visszapattanva majdnem elsodorta a katonát, aki átlépett a küszöbön. Meglepődött, majd a nővéremre mutatva kérdőn felhúzta a szemöldökét.

– Diftéria – mondta anyám elcsukló hangon, és megdörzsölte a szemét, mintha sírással küszködne.

A katona szó nélkül sarkon fordult, és pánikszerűen kiment a házból, sőt a kapura kiragasztott egy nagy vöröskeresztes cédulát, amelyre oroszul az volt írva: ez a ház fertőző beteg miatt beszállásolásra alkalmatlan.

A csapatok elvonultak, mások jöttek a helyükbe, de a cédula ott maradt hetekig, és többé senki sem nyitotta ránk az ajtót, hogy helyet keressen beszállásolásra.

Barátkozás

A bonyhádi ház tulajdonosa valahonnan a Felvidékről került Bonyhádra, és mivel jól tudott szlovákul, könnyen megértette magát az oroszokkal. Az utca túloldalán lévő házba több katonát is beszállásoltak, és az egyik fiatalember különösen összebarátkozott vele, néha átjött hozzá beszélgetni.

Egyszer az udvaron játszottam, amikor szintén megjelent. Felkapott, a nyakába ültetett, és mint egy csikó, ugrándozva körbeszaladt velem az udvaron. Anyám észrevette, és nagyon megijedt, kihívta a házigazdát, hogy szóljon a katonának, mert biztosan el akar vinni engem. Az öreg kijött, de addigra a katona is észrevette anyám rémületét, megállt, és kérdezte, hogy mi a baj.

A házigazda mondta neki, hogy a gyerek anyja nagyon megijedt.

– Mitől ijedt meg? – tudakolta a katona.

– Attól fél, hogy el akarod vinni magaddal a gyereket.

A katona elkomolyodott, letett a nyakából:
– Ugyan hova vinném? Különben is, ha megérem a háború végét, választhatok magamnak otthon a rengeteg árva közül, ha örökbe akarnék fogadni egyet.

Nevelni sosem késő

Apám halála után anyám beköltözött Szolnokra, ugyanabban a házban, sőt ugyanazon a szinten volt a lakása, mint a miénk, így naponta akár többször is átjártunk egymáshoz.

Egyszer éppen akkor jött át, amikor reggeliztem. Nagy falatokban ettem az ételt, talán sietnem kellett, mert késésben voltam, Anyám egy darabig szótlanul nézte, ahogy eszem, azután rosszallóan megcsóválta a fejét:
– Édes fiam, túl nagy falatokat veszel a szádba!

Ő akkor kilencvenkét éves volt, én hatvan.

Ez az édes fiam megszólítás mindig rosszat jelentett, általában akkor hangzott el, ha nem tetszett neki valami, amit éppen csináltam. Még kamaszkoromban egyszer télen szintén siettem valahová, és a sálat csak körbetekertem, nem igazítottam el. Anyám ezt látva elégedetlenkedve megjegyezte:
– Édes fiam, úgy van az a sál a nyakadban, mintha a hóhér tette volna oda!

Ember a tévéből

A lányunk, Dóra, kis korától kezdve szerette a tévét, és megengedtük neki, hogy este is nézze. Akkoriban a két fogható csatornán csak ritkán és többnyire késő este kerültek adásba ijesztő jelenetekkel teli filmek. Ám vadállatokat akkor is lehetett látni a tévében, és Dóra néha megijedt, ha oroszlán, tigris vagy egyéb félelmetes állat jelent meg a képernyőn. Olyankor elmagyaráztuk neki, hogy amit lát, az csak kép, az állat nem jöhet ki a tévéből. Ez meg is nyugtatta, később már nem ijedt meg, ha valami félelmeteset látott a képernyőn.

Hároméves volt, amikor a balatonszéplaki újságíró-üdülőben nyaraltunk, és egy este megjelent Vitray Tamás, akit Dóra akkoriban gyakran láthatott a képernyőn. Mikor megpillantotta, ijedten, szemrehányóan kiáltott ránk:
– Az a bácsi hogy tudott kijönni a tévéből?

Mikulás

A fiunk, Balázs, óvodás volt még, amikor az óvodából hazafelé jövet találkoztunk egy mikulásruhás férfival, aki valószínűleg a közeli iskolában rendezett télapóünnepségre igyekezett. Megállított minket, és kérdezte Balázst, jó volt-e abban az évben. Balázs megilletődve elmondta, hogy igen, és ezt mi is megerősítettük, így hát ajándékképpen a kezébe nyomott egy szem szaloncukrot. Balázs udvariasan megköszönte, de így folytatta:
– Kérek még egyet! – Azután magyarázóan hozzátette: – Ne gondold, hogy mohó vagyok, a másikat a testvéremnek kérem.
– Ez ellen a Mikulásnak sem lehetett kifogása, hát adott neki még egy szemet.

Otthon Balázs odaadta az egyik cukrot Dórának, aki akkor már nem hitt a Mikulásban, és magyarázni kezdte Balázsnak, hogy Mikulás nincs is, csak felnőttek öltöznek be, hogy így adjanak ajándékot a gyerekeknek.

Balázs hallgatta egy darabig, aztán némi fensőbbséggel így szólt:
– Ugyan már, miket beszélsz! Mondtam, hogy most találkoztam vele!

Gazdagság

Gyerekkori jó barátommal, Horváthy Györggyel élete végéig megmaradt a barátságunk. Tíz évig ugyanabba az osztályba jártunk az általános iskolában, majd a gimnáziumban, sőt a szegedi egyetemen is nagyrészt egy időben tanultunk, ha nem is ugyanazon az évfolyamon és szakon. Mind a ketten újságírók lettünk, csak ő Veszprémben, én meg Szolnokon.

Többször is nyaraltunk a MUOSZ vagy a szakszervezet valamelyik balatoni üdülőjében, s olyankor mindig meglátogattuk őket Veszprémben. Egyik alkalom után Balázs, aki ötéves lehetett, bizonytalanul megkérdezte:
– Gyuri bácsi is újságíró, mint apa. Ők miért gazdagabbak, mint mi?

A veszprémi lakás tényleg nagyobb volt, mint a miénk, és nekik Skodájuk volt, nekünk meg Trabantunk, Balázs nyilván ebből érzékelte a különbséget.
– Azért – válaszolta Marika, a feleségem –, mert nekik nincs gyerekük, nekünk meg kettő is van, így több a kiadásunk.

Balázs nem válaszolt egy ideig, aztán óvatosan megkérdezte:
– De azért ugye nem bánjátok, hogy nektek van két gyereketek?

Nyelvtanulás

A család legfiatalabb tagja, Zoé unokánk párhuzamosan három nyelven tanult beszélni. Az anyja indonézül, az apja magyarul vagy hollandul szólt hozzá, az óvodában pedig hollandul foglalkoztak vele. Mint a nyelvtanulások általában, a magyar tanulása sem volt zökkenőmentes.

A koronavírus-járvány előtt nyaranta általában együtt töltöttünk egy-két hetet Magyarországon vagy külföldön. Ilyenkor mindig erősödött a magyarnyelv-tudása, mert sokat foglalkoztunk vele, persze így is mondott néha furcsa dolgokat.

Hároméves korában Spanyolországban nyaraltunk. Két szobát foglaltunk el egy szállodában, és Zoé, akit Zozónak becéztünk, szinte minden reggel bekopogott hozzánk. Az első napon meghallva a kopogást, Marika megkérdezte:
– Ki kopog?
– Zoé kikopog.

Mindnyájan repülőgéppel utaztunk haza, de a budapesti gép két nappal korábban indult, mint az amszterdami, így ők még maradtak a szállodában. A turistaszezon derekán voltunk, s gyorsan elfoglalták az új vendégek a szobánkat. Zoé felháborodottan rájuk szólt:
– Az a nagyapa szobájuk!

A következő nyáron a Balatonnál töltöttünk két hetet. Zoé a nagyanyjával kézen fogva ment a füredi vízparti sétányon, és az üzletsoron kirakott holmikat nézegette. Marika menet közben szólt Balázsnak:
– Vennék Zozónak valamit, ami tetszik neki.

Ebben maradtak, Zoé nem reagált, azt hittük, nem is figyelt. Ám néhány perc múlva az egyik üzlet előtt kiakasztva meglátott egy rózsaszín flamingót formázó felfújt úszógumit, és rámutatott:
– Az tetszik neki!